

קרח תשפ"ו: הרב הלוי

לעשות מלימון לימונדה: במצבים הלא כל כך נוחים החכם יודע להסתדר ואפילו לעשות מזה מטעמים. מסופר על ר' יעקב גלינסקי שעמד לדבר בפני קהל ליד מדשאות במקסיקו, מאחוריו היתה בריכה, וכשהוא עמד לדבר הוא לא שם לב ונפל לתוך הבריכה... עזרו לו לצאת מהמים כשכולו רטוב, פתח פיו ואמר: ישנם שצריכים טבילה לפני שמתפללים וישנם שצריכים טבילה לפני שדורשים... (שיחות חיזוק ערב ר"ח ב, עמ' פז).

אין תפילה שלא פועלת: אין דבר טוב שאינו פועל, ואין מציאות רוחנית שאין לה השפעה. שום תפילה לא הולכת לאיבוד, ואין דמעה של אדם שבה ריקם. לפעמים התוצאה נראית בטווח הקצר, ולפעמים שהיא פועלת פעולתה בזמן מופלג יותר. הנביא מלאכי אומר: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו" - הדברים עושים רושם ונכתבים בשמים ויום אחד הם ישפיעו את השפעתם (אבותינו ולנו ב, עמ' 160).

שרט את הרכב - כמה ישלם?: אם אדם הזיק נזק קל, כגון שריטה קטנה ואין דרך לתקן זאת, ולא הפחית מערכו - פטור משלם. אם הדרך לתקן יש לשלם דמי תיקון אפילו בדבר מועט, אם אין דרך לתקן, יש לבדוק אם פחת ערך החפץ - במקרה שגם לא פחת ערך החפץ כלל פטור משלם. אף שפטור משלם מכל מקום חייב לפייס את הניזק משום הונאת דברים וצער לחבר, ומכל מקום נראה שכל שאין דרך העולם להצטער על כך, אבל אם יודיעו יעשה הניזק מהדבר ענין ויראה עצמו כאילו מצטער, בזה יש לומר שאינו מחויב להודיעו ולפייסו בדברים אף כשאין חיוב השבת ממון (שומת נזיקין יג, קסח-קסט).

סוס שהזיק תוך כדי רכיבה: אדם שרכב על הסוס והסוס הזיק. הרוכב חייב בתשלום הנזק, כיון שהסוס נקרא 'כוחו' והוא המנהיג של הסוס (שו"ע חו"מ שעה, ט).

לימוד תורה במצב שכיבה: יש שכתבו שבמקום שיש טרחה לעמוד מותר ללמוד בשכיבה, שהרי מותר לקרוא קריאת שמע בשכיבה והוא הדין ללימוד תורה (מג"א סג, א). מסופר על ר"ל שהיה שוכב על בטנו בעת הלימוד (זבחים ה, א), ולכן מותר לנוח בשכיבה וללמוד תורה, אך לא יתמיד הרבה בזה (תורה לשמה שסז). יש שאמרו בשם הזהיר שלא ישכב במיטה וילמד אלא יעמוד משום 'הכון לקראת אלהיך ישראל' (א"ר א, א), שלא יתקיים מן החכמה אלא מה שנלמד בעמל ויגיעה מן המלמד (פיה"מ"ש אבות ה, ט).

קידוש לאשה שלא התפללה ערבית של שבת: בתפילת ערבית של שבת יש קידוש בתוך התפילה, ואם האיש התפלל והאשה לא התפללה, האיש לכאורה יצא ידי חובת קידוש מהתורה וחייב בקידוש מדרבנן, לעומת האשה שחייבת בקידוש מהתורה, ונחלקו אחרונים האם האיש יכול להוציא את האשה. יש מי שמתפקד בזה, שהרי הם לא באותה דרגת חיוב וגם אולי הנשים והאנשים אינם בדין ערבות שנאמר עליהם שאע"פ שיצא י"ח מוציא (דגול מרבבה רע"ב, ב). לעומת זאת, יש חולקים וסוברים שנשים וגברים כן בדין ערבות כל שחייבים באותה מצווה (שו"ת רע"א פסקי א"ח, ז). יש מי שאומר שטוב שהאשה תאמר 'שבת שלום' לפני הקידוש כדי שבזה תצא ידי חובת קידוש מהתורה (אול"צ ב, כ, א), ויש אומרים שהמנהג שהאיש מוציא אשה בלי פקפוק (יבי"ט א, קה, קכח). מקובל שהאיש מוציא את האשה בלי שום פקפוק, משום שיש דין ערבות בין נשים לגברים במצוות שהאשה חייבת בהן. אם האשה אומרת 'שבת שלום' היא גם יוצאת ידי קידוש מהתורה (הרב הלוי).

כשרות ביצי מדגירה: בימינו השתכללו השיטות לחימום ביצים ואין כל הבדל בין עופות הבוקעים מביצים, לבין עופות הגדלים בדגירה טבעית ובד"כ העופות באים מביצי מדגירה והם כשרים למהדרין. בימים עברו העופות שיצאו מהמדגירה לא היו מחזיקים מעמד הרבה זמן ולכן דנו הפוסקים בדינם, האם הם נחשבים 'טריפה' מכיוון שלא יכולים לחיות שנים עשר חודש: א. יש אומרים שאינם טריפה מכיוון שאין חסרון בגוף התרנגול אלא הוא נולד חלש וחסר כח ונחשב כבהמה 'מסוכנת' (שו"ת מהרש"ג, שעה). ב. יש אומרים שהאפרוחים הם בגדר 'נבילה' שדינם כנפל שמעולם לא נגמרה ברייתו של האפרוח ואסור באכילה מהתורה (שו"ת יד הנוך לד), ויש נוטים לומר שהאפרוח בגדר טריפה משום שאם היו מתפתחים בדרך הטבע היו מאריכים ימים (אמרי יושר א, קמה). הלכה כמהרש"ם שאע"פ שהעוף חלש הוא כשר לאכילה (הרב הלוי).

הנאה מצילום סרטון בשבת על ידי יהודי: כשיהודי עושה מלאכה בשבת עבור עצמו או אפילו עבור אחרים אך ללא בקשתם ובאופן אקראי, מותר לאחרים ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד (שו"ע א"ח שיח, א), הפוסקים דנו לגבי מחלל שבת שצילם או הסריט בשבת: יש אוסרים: א. מדין מעשה שבת שאמנם אין מעילה בראיה אבל יש איסור (מנח"א, א, קז). ב. משום קנס, שהרי ניהא ליהודי בחילול שבת זה. ג. מאורע ייחודי לשבת אין אפשרות להמתין במוצ"ש כדי שיעשו (ארחות שבת כה סו, הע' קלד בשם הגרי"ש אלישיב). מאידך יש מי שמתיר שאפשר שהסתכלות על תמונה או סרטון לא נחשבת כ'מעשה שבת' (הגר"ח קנייבסקי מאור השבת א יח, הע' קכד) וכן יש פוסקים כמו הגר"א שפסק כר"מ בעניין מעשה שבת, שבשוגג מותר אפילו בשבת ובמיד מותר לכולם במוצ"ש (פס"ת שיח, הע' 86 בלימוד זכות על המקילים). יש מקום גדול להקל ליהנות במוצ"ש מהצילום, במיוחד שיש פוסקים כשיטת ר' מאיר ובפשטות מותר ליהנות במוצאי שבת (הרב הלוי).

הנאה מתמונה שצולמה בשבת על ידי נכרי: נכרי המצלם תמונה עבור עצמו, מותר ליהודי ליהנות ממלאכתו, כמו כל דבר שהנכרי עושה לצורך עצמו, אך אם מצלם תמונות עבור ישראל מאורע שחלל בשבת הרבה פוסקים אוסרים משום שהיהודי נהנה ממעשה שבת וגם יש חשש שמא יאמר לגוי לעשות לו. אין שייך בזה לומר שיהיה מותר במוצ"ש לאחר שיעור זמן 'בכדי שיעשו', מכיוון שהוא מאורע ייחודי לשבת ולכן התמונה או הסרט נאסרו עולמית (ארחות שבת ב כג, הע' עד בשם הגרי"ש, א), ויש מחמירים אף אם הנכרי צילם בשביל למכור לישראל (ארחות שבת שם). יש מקילים שלא מצינו שחז"ל גזרו בנכרי שמלאכתו תהיה אסורה לעולם אם לא נעשתה המלאכה בפרהסיא (מהרש"ם, ג, רצז). אם גוי צילם לצורך יהודי, יש להמתין במוצאי שבת 'בכדי שיעשו' [כלומר הזמן שלוקח למלאכה להעשות] (הרב הלוי)..

עת רצון: ישנן שעות מיוחדות שהן עיתות רצון שבהן התפילות מסוגלות להתקבל ביותר. שעות אלו יש להכיר בערכן ולנצלן, וכמו שדורש בעל 'אור החיים' על הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא" (דברים ג, כג), להדגיש שמשה רבינו התפלל בשעת רצון, בה התפילה מקובלת יותר. ללמדנו שעל האדם המתפלל לשים לב גם על זמן התפילה. אחת השעות שהיא ג"כ בבחינת 'עת רצון', זוהי שעת הדלקת נרות בערב שבת, ואשרי נשים צדקניות המשכילות לשפוך שיח ולהעתיך בעת זו (בית הלל, עמ' קמד).

סעודה שניה - חובת הסבלנות

בפרשת השבוע קרח ועדתו מערערים על סמכותו של משה רבנו. קרח מגייס את התנועה לזכויות האזרח ואת התנועה לאיכות השלטון ויוצא למאבק עם הסיסמה ש"השלטון משחית". המרד חוסל בשלושה שלבים: א. בליעת קרח ועדתו באדמה. ב. אש אוכלת את מאתיים וחמישים האיש מקריבי הקטורת. ג. פריחת מטה אהרן. כשאדם זורע זרע - ההתפתחות היא טבעית, כשהוא נוטע עץ - ההתפתחות היא טבעית ואיטית. מבחן התוצאה הוא כשיש פריחה. זהו כוחה של הסבלנות - בחינוך הילדים, בחינוך התלמידים ובעבודה על המידות. לא מגיעים להישגים בשיטות של "בום טרח". בשלבים הראשונים עדיין לא רואים תוצאות, אלא רק אחרי שנים. בפרשת השבוע, משה רבנו מוחל על כבודו, והוא פונה לקרח ועדתו ואומר להם: "רב לכם בני לוי!" כעבור שלושים ושמונה שנה הוא מבקש להיכנס לארץ, ואז הקב"ה אומר למשה באותם מילים: "רב לך!", כאילו הוא אומר לו: "אתה זוכר את אותה פעם, לפני שלושים ושמונה שנים, שאיבדת את הסבלנות?"

